

Uit genade zalig geworden.

Predikatie over Efeze 2: 3-8 door J.H. Bogaard, evangeliedienaar te Sliedrecht.

Lezen: Efeze 2.

Zingen: Ps. 39: 4.

VOORREDE.

Wat wij lezen in de Psalmen, is óók het woord Gods, en het is geestelijk. Wij behoeven kennis boven ons natuurlicht om de wet in zijn heerschappij te onderscheiden van het Evangelie in zijn vruchten en werking, en dat niet voor één keer maar steeds. Die grote hervormer Luther zei daarvan: "Indien iemand wet en evangelie betamelijk weet te onderscheiden, die is een bekwaam godgeleerde". Hij verstond daaronder niet "een wijsneus"; maar hij bedoelde: iemand die onderscheid verstaat van de mening des Geestes, en die betamelijk vat te zijnen nutte.

Uit onze natuurlijke onwetendheid dan stappen wij lichtelijk over het een of andere punt heen, denkende dat al wel te verstaan, terwijl wij kinderen behoorden te zijn die zeer begerig zijn naar de redelijke onvervalste melk, om er van gevoed en doortrokken te worden, en in de Waarheid geboren te worden, toe te nemen en te groeien, en eenmaal bij den God der Waarheid te kunnen zijn, en ook ter eergeving Godes te kunnen voortbrengen, en dat uit Hem en in aanschouwen.

Wij zongen dan: "Gaet niet de mens als in een beeld daarheen". Dat wordt nogal eens aangehaald bij een plotseling sterfgeval of ziek worden: "Jongen, jongen, (of ja meid) het is zo; een mens gaat als een beeld daar heen hoor"! Wij denken dan, dat het iets is dat op de kortstondigheid van het leven ziet. Maar de zin is, dat wij alle wezen missen, alle leven, werkelijk leven. Daarom, al zijn wij ook met waarheden bekend, al hebben wij ook wel geproefd, of er het een of ander van genoten, wij zien soms met verbazing de naakte werkelijkheid en dan wordt er betuigd; "Daar zag ik mij, oh, oh, buiten God"! Dat was toch wat, dat kunt gij wel begrijpen!

Aldus zij wij en. gaan wij daarheen als een beeld; en dat drukt den aard uit van wie ons bezit en geëigend heeft, en die is van nature geen schepper, maar is van nature een duizendkunstenaar geworden, van den eenvoud Gods vervallen zijnde en zijn woonstede verlaten hebbende, en is ook gedoemd "buiten God", en in plaats van dat hij nu autoriteit en gezag kan oefenen, is hij een duizendkunstenaar.

Maar de werkelijkheid is, ook voor hem, uit God, Die hem eenmaal ketenen en binden zal, en dan ligt het hele kaartenhuis van zijn duizend kunsten vrij in elkaar.

Wij zijn uit hem geboren (Joh 8: 44) en leven op een wijze die veel te hoog is, want wij zijn een schepsel en kunnen zelfs onzen adem nog niet halen buiten God, (Rom 14: 7 en Jak. 4:14 en 15) en het gaat toch maar heel den dag door, in alles. Nu zijn wij maar een beeld. Wat is dat voor een wezen? Ogen hebbende zien wij niet, oren hebbende horen wij niet, en een hart hebbende verstaan wij niet. Is dat nu geen beeldengaanderij? Dat is ons deel in onzen afkomst en in onze werken: één ademtocht er uit, en 't is of wij er nooit geweest zijn; daar ligt alles. Wat is het dan van aanbelang voor ons, dat wij toch trachten gemeenschap en overeenkomst in ons te hebben met wat wáár is! Dat is dan dit, dat wij van ons zelf leren kennen dat wij zo'n beeld zijn, en een recht grondige beschouwing over ons zelf hebben, en dat zijn stempel drukt op ons leven, en wij uit Hem gaan leven.

Want hoewel wij zo wankel staan en onze staat also is buiten God, zijn wij toch bestemd voor de eeuwigheid. Bij alle onwetendheid en lichtvaardigheid lopen wij toch wetende: eens komt mijn einde hier in dit leven, en is het voor mij eeuwigheid. De lichtzinnigste mens verraadt dat vaak nog. Ik heb eens gelezen dat een der pausen stervende bekende: "Nu ben ik op reis om te verstaan hoever of de fabelen van Christus waarheid bevatten".

Dus in alle lichtvaardigheid, zinsbegoocheling en spotten en verwaandheid, in 't hart toch wetende: "Nu ga ik de werkelijkheid ontmoeten, wat er met een mens gebeurt als er de adem uitgaat", dus onsterfelijk.

Zo is het geval van een mens die ontwaakt: "ik zonder God", zeer ernstig. Het werk van een mens is: op de aarde, in de aarde, volgens de aarde. Maar waar het eeuwigheid wordt, vergaan onze raadslagen. Stellen wij het ons toch betamelijk voor, dat op geen ongelegen ogenblik onze adem kan weggenomen worden, dat al wat wij meenden, dachten en werkten enz., voor God altijd wordt verijdeld en tot niet gebracht. En God doet ons dat kennen, opdat wij het zouden wéten, en verlicht zouden worden tot de kennis en gemeenschap Gods in Zijnen Zoon, om wederom voor het aanschijn Godes geldende wezenlijkheid te hebben, en opdat in en bij ons zouden zijn: de gewrochten van Zijne wege, Goddelijk, eeuwig durende, opdat wij geen schade lijden en ons werk niet verbrand worde. God ontdekt het ons tot dat einde, dat wij daarin geleeraard en onderwezen zouden worden. Dat geldt niet slechts den een of den ander, neen, een iegelijk, ik ook, opdat ik een rechtschapen en gegrond oordeel zoude hebben over mijzelf, dat ik buiten God en de bediening Zijns Zoons tot een beeldengaanderij behoort, onder grote en kleinen.

Wij kunnen niet bestaan met te zeggen: "Ja, het is ongelukkig gesteld met een onbekeerd mens". Neen; zoolang wij op aarde zijn ontgroeien wij het woord Gods niet. Wij hebben het hier niet over de leer van doop en Paulus zegt (Hebr.6:1b-3). "Laat ons tot de volmaaktheid voortvaren, niet wederom leggende het fundament van de bekering van dode werken, en van het geloof in God, van de leer der dopen en van de oplegging der handen, en van de opstanding der doden en van het eeuwig oordeel. En dit zullen wij ook doen, indien het God toelaat". Maar als Paulus zegt, gevorderd te zijn in de kennis der zaligheid, en dat die hem nu nader was dan toen hij eerst geloofde (Rom. 13: 11b), zal het wel daarmee gelijke tred hebben gehouden, dat hij zoveel te beter en te grondiger wist: "Dat is niet uit mij, maar dat is enkel en alleen uit God". Het zal wel daaruit gevloeid zijn: een beeld niet te achten, en het te grondiger te verstaan, in zichzelf niet méér te zijn.

Er lag hier in Dordt een man erg naar, en daar was een zuster van hem uit Poederoyen, en die zei tegen mij: „O Bogaard, het loopt er toch al zeer laag met den mens af". Daar lag dan een grote man, met regeren en beheren. Zo schraaltjes loopt het er af met een mens. Het is ons aller beeld en van nature ons aller deel. Het openbaart een werk des gebreks en des needs, want wij zijn geschapen naar de beelde Gods, goed en oprecht, wij hadden wezenlijkheid en bestaanbaarheid voor God, kennende en wetende en doende, maar dat is weg.

En denk nu eens in, dat er een mens naar God gaat, geschapen naar Zijn beeld, maar nu van alles ontbloot, en dat die twee elkander ontmoeten: de Schepper en Zijn schepsel, waar Hij aan elk die komt, de vraag zal richten en doen: „Waar is Mijn beeld gebleven"?

Daarbij komt nog, dat wij de gelegenheid des tijds, behoren te kennen, dat wij opwaken uit dien dood, dat wij hersteld worden tot de kennis en gemeenschap Gods door Jezus Christus. De dichter van dezen Psalm is een levende, en uit het leven, de bearbeiding en de verlichting, is hij een heldere, en die beschouwd ook zichzelf in een ander.

Hij zegt: Gaat niet de mens als in een beeld daarheen; wenst in zich te hebben om enkel en alleen gegrondheid en verwachting en betrouwen des harten te hebben op God van Wie hij bekent en belijdt dat Hij doden opwekt en overledenen doet verrijzen, om hen onder de levende familie geestelijke lidmaten van dat lichaam Christi onder één Hoofd tezamen te brengen, en te doen verkeren onder de band des verbonds, en te oefenen en toe te schikken voor Zijn eeuwig en hemels Koninkrijk.

Ik vraag daarom een wijle uw aandacht voor de Schriftuur. Dat de Heilige Geest ons daartoe bijlichte, en de waarheid toelichte, aandringer en aan ons heilige, en ze in haar vruchten aan onze ziele verheerlijke, om er de bate en voordelen van te doen genieten tot eergeving en erkenning Gods, en herstelling onzer zielen.

Het woord waartoe ik uw aandacht verzoek, vindt u in het straks gelezen 2e kapittel uit Paulus' brief aan die van Efeze, nader de laatste helft van het 3e vers tot en met 7e vers. Efeze 2 vers 3 tot en met 7.

En wij waren van nature kinderen des toorns gelijk ook de anderen; Maar God; Die rijk is in barmhartigheid, door Zijne grote liefde, waarmede Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus (uit genade zijt gij zalig geworden). En heeft ons mede opgewekt, en heeft ons mede gezet in den hemel in Christus Jezus: Opdat Hij zou betonen in de toekomstige eeuwen de uitnemende rijkdom Zijner genade, door de goedertierenheid over ons in Christus Jezus.

Iemand zou kunnen denken: "Nu dat is nogal een hele tekst: ik kan het allemaal niet meer woordelijk terugdenken wat er opgelezen is". En was het nu nog maar dat het alleen bestond in een groten tekst, maar de inhoud is nog veel groter. Die raakt de tegen elkander strijdige zaken: dood en leven, God en mensen, tijd en eeuwigheid. De omvang is nog veel groter. Daar worden werken in behandeld die het scheppen van hemel en aarde verduizendvoudig nog te boven gaan, want daar wordt gesproken van het herstellen, vernieuwen, aannemen, zegenen. en behouden van verloren zondaren en wat dat heeft gekost.

Twee en dertig jaar heeft Christus over deze aarde Zijn heilige Godsvoeten laten gaan, God op aarde, en niet maar door mul en stof, dat met water weer gewassen kon worden. Neen maar als Heilige genietende elke dag het tegenspreken van zondaren. Hij kwam uit God, sprak goddelijk, en Hij werd getrakteerd op tegenspraak van zondaren, vanwege de hel, en Hij kwam juist om hen daarvan te verlossen.

Zij konden en wilden Hem niet geloven. En Hij deed tekenen en wonderen: lammen versterkte Hij, kreupelen deed Hij wandelen, stommen gaf Hij de spraak terug. Ze moesten zeggen: "dat is wat aparts; blinden doet Hij zien, ja doden wekt Hij op". Dat alles ten bewijze van: "Gij spreekt mij wel tegen, en gij zijt het niet met mij eens, maar heus, Ik ga met wonderen bewijzen dat Ik uw Zaligmaker wezen wil. Komt gij in Mijn handen, het is uw eeuwige zaligheid".

"Komt herwaarts" zegt Hij, als u de karwei van uw zonden te zwaar is, als gij door dood en hel wordt aangegrepen en geen uitweg hebt, "komt herwaarts, Ik help u, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u ruste geven". (Matth. 11:28).

Het is daarbuiten niet; het bestaat daarbuiten niet. Men mag dat menen, maar dat komt maar omdat wij een beeld zijn omdat wij geen ogen hebben om te zien. Anders zouden wij bekennen: "dat is er niet". Er wordt nog een tekening in Gods Woord gegeven (Lukas 12:16-21) van een rijk mens. Zijn land had wel gedragen; hij had te veel; maar hij zou rust genieten; zijn schuren moesten eerst groter gemaakt worden, en dan zou hij eens rust gaan genieten.

Maar God sprak: "Gij dwaas! in dezen nacht zal men uw ziel van u afeisen". Hier is geen rust buiten Jezus.

Tenslotte is Jezus nog aan den kruisbalk gestorven, onder smaad en hoon, onder den vloek, want er is geschreven: "vervloekt is een iegelijk die aan het hout hangt" (Deut. 21:23).

Paulus neemt dat gaarne over en zegt: een vloek geworden zijnde voor ons, opdat wij de zegeningen zouden beërven. (Gal. 3:13 en 14).

Daaruit handelt dat stukje Schriftuur, en wat dat in waarde bij God tekent en inhoudt, en dat het is ten dienste van een mens. Het is geen kleinigheid. Ik weet nog goed dat daar bij ons aan de dijk een oude man was, en die was mij zowat tot vriend, en ja, gij kunt toch zolang niet blijven lopen. en dan ging ik daar aan. En dan deed hij net als een moeder tegen een kind. Dan was ik aan het grijpen; ik wou het wéten en hébben. Net als een kind; dat zit in een stoel bij de tafel en daar staat van alles op, maar het staat op een zeiltje of een tafellaken, maar als het kind dat krijgen kan, (het weet de waarde niet), dan laat het het niet, omdat het wil hebben. Dan begon die man net als moeder, die zei: "daar moogt gij niet aankomen".

Hij zette mij gevoelig neer en zei: „Nee maar, het bekeren van een mens is zo'n groot werk". Dan zat ik zoals hij aan het uitpakken ging, verlegen en beschaamd. Nu ligt hier voor ons ook zo'n groot werk, en nu wilde ik, dat jullie niet zo over de tafel reikt als gij het niet bezit, maar dat de grootheid van dat werk tot u mag doordringen. Opdat gij een niet en een nul zou worden, om er uit uw staat en verhouding zó om verlegen te zijn dat Hij het u schenkt. Want het zijn zondaren die het krijgen, het zijn goddelozen die er de baten van trekken, en uit de aard vijanden die met zo'n groot liefdewerk verzoend worden.

Iemand mocht zeggen: "Ja, maar,' als ik over het volk denk, dan zeg ik, ik geloof dat ik het nooit krijg, want dan zie ik mijzelf, want ik ben van God gescheiden". Ja, maar laten wij dan deze mensen eens horen, wat die van zichzelf oordelen en spreken. Of Paulus en ook de Efezen die de genade Gods kennen, zeggen: "Wij hebben dat gekregen hoor, maar geen wonder; wij deden altijd goed, en zo het hoorde en moest. Maar wij zien het ook wel, dat krijgen jullie niet. Maar wij, wij deden ook wat er gezegd werd". Maar laat ik mijn bril eens opzetten om te kijken of ik niet verkeerd sta te praten. Ik zie het al, ik heb al verkeerd staan praten. Het staat er zo niet.

Ik begon u voor te lezen: "En wij, waren van nature kinderen des toorns gelijk al de anderen". Door dat ene zeggen neemt de Apostel alle waangevoelens en waangevolgen weg van: "Als ik anders was, beter was, hoger stond, als ik maar licht had enz.; en anders zijnde, dan zou ik wel bekeerd en tot God genomen kunnen worden". Paulus zegt, dat het met hem helemaal gelijk was als met de anderen: van nature, in aard en werk kinderen des toorns.

Dat is zo klein niet! Misschien is het een beetje te kras voor ons. Ja, je kon het niet eens weten, gij zoudt kunnen zeggen: "Paulus, gij kunt licht praten over een ander, als gij er uitgehaald zijt. Maar zoo kunt gij soms klappen geven dat gij het niet eens weet". Maar dat is niet waar. Paulus vermeldt wat wáár is. Hij is ontdekt geworden; hij is ontbloot geworden. Want hij heeft er ook overheen gewild, gelijk alle anderen: hij heeft buiten de genade in Christus een levende willen zijn die God eerde, maar niet: dien God bekeerde. Dat heeft hij ook willen zijn gelijk alle anderen. Maar nu is hij openbaar geworden met al zijn tobben. Want Paulus is bepaald een aardig kind geweest, dat zijn ouders gezegd hebben: "Geloof gij niet, dat er in die jongen van ons wat goeds is? Wij moesten hem toch eigenlijk (wij zijn wel niet uit priesterlijke zede) maar dominee laten worden".

Mensen waar wat goeds in is schreeuwen gauw, benauwd van de eeuwigheid. "Een aardig kind; wij moesten hem maar dominee laten worden". Hij had er zin in en is dus opgevoed aan de voeten van Gamaliël. En hij is aan het werken begonnen om net zo goed te wezen als Gamaliël was. Ja, dat hebt gij onder de Protestanten ook nog.

Ik heb eens gelezen van een jongen uit Zwitserland, die hier te lande studeerde. Ja, vroeger is Holland voornaam geweest! Uit het buitenland stuurden de ouders de kinderen hierheen om te studeren. Ik heb een vragenboekje uit die tijd betreffende de godsdienst. O, O, als jullie dat verleden week gelezen hadden, dan hadt gij gezegd: ziende op al de drukte voor St. Nicolaas: "Het is verschrikkelijk hoor! "

In dat boekje dan staat allerlei, bijvoorbeeld:

Vr. Zullen wij onze kinderen Paaskoeken laten eten?

Antw. Neen.

Vr. Waarom niet?

Antw. Omdat zij hen terugvoeren.

En kijk nu eens!

Vr. Zullen wij hen Kerstkoeken laten bakken en eten?

Antw. Neen.

Vr. Waarom niet?

Antw. Het voert terug.

Die man (Voetius) rekende er op: Het had het bloed van zooveel duizenden gekost om de vrijheid te verkrijgen en te behouden die zij hadden; Daarom zullen wij hen noch Paaskoeken, noch eieren laten eten, want het voert térug tot de zwelgpertijen. Want als gij hebt moeten vasten, niet mogen eten, en een paar dagen uithongeren, zo ontardt het in vreten als varkens. De vasten zijn uit en zij mogen alles weer hebben; ze zijn uitgerammeld. Zij belijden een broodgod, maar geloof dan dat het een broodgod is als gij uitgerammeld zijt. Als gij nog zoudt kunnen gevoelen: "Niet heb ik dagen niet gegeten; wat is dat zalig"! Maar neen; nu moeten zij het doen omdat de priester het zegt.

Maar zij zullen misschien wel eens zeggen: "Zouden de priesters ook niet eten? Zij zien er toch zo goed uit"! Ik denk dat er wel eens tussen door lopen die er aan twijfelen. Ik heb wel eens van een vrouw gehoord, die ook niet kon eten. Maar zij had een kastje apart, hoor! Ze was niet in huis en toen trok een kind van haar een kabinet open en daar stond genoeg, en die zei: "Moeder eet wel, hoor"!

Maar ik was begonnen over de Voetsiërs en dat het onder de Protestanten ook zo is. Daar was dan een Protestantse jongen uit Zwitserland, om zich aan te bevelen aan Professor Voetius. Het duurde maar kort, of die jongen dacht: "Ik heb het goed getroffen; een echte godzalige ziel, dat is hij". Die jongen schreef naar zijn ouders, en kreeg van zijn Zwitserse leraar een schrijven terug, waarin de meester verzocht: "Wilt gij mijn godzaligen zielevriend de groeten van mij doen"? Dat deed hij dan ook. Dat heeft een poosje zo gelopen, en daar ging die jongen eens naar huis, en toen gaf Voetius zijn portret mee en zei: "Nu moet gij eens vragen wat zij er van denken".

"Nu, de godzaligheid kon je zelfs wel aan de mouw van zijn jas zien", dacht die jongen. En eerst naar den meester, voor hij naar zijn ouders ging! Op de vraag, hoe het met Voetius ging antwoordde hij: "Het gaat goed hoor, en ik moest u de hartelijke groeten overbrengen. En, wilt u zijn portret eens zien? Wat zegt u er van"? Toen fronste die man zijn wenkbrauwen en zei: Nu, zijn ogen lopen in het kwaad, zijn tong pleegt bedrog, slangenvenijs is onder zijn lippen" (Rom. 3).

Die jongen dacht: "Had ik dat geweten"! en: "Als ik terug kom, ik schrijf geen brieven meer, foei. Om van zo'n godzaligen man zó te schelden!" Hij kwam terug in Holland en zodra hij Voetius ontmoette vroeg die hem: "En hoe maken het uw ouders, en vertel mij eens, hoe maakt het mijn zielevriend, de meester"?

De student dacht: "Gij moest het eens weten; hij heeft zo gescholden". "Kom, zei Voetius, geef mij het portret eens". Die jongen zei: Nu moet gij maar niet meer zeggen zielevriend. "Waarom niet"? Hij heeft zo gescholden. "Laat mij eens horen". En die jongen vertelde toen aarzelend wat hem wedervaren was. Voetius zei: "Jongen, ik heb het u meegegeven opdat gij het weten zoudt; want al gooi ik mijzelf nog zo ver weg, dan raapt gij mij weer op. Die man heeft van mij de waarheid gezegd, en daarom is het nodig dat een mens, en dus gij ook, veranderd en in Christus wordt gevonden".

En nu zegt de apostel: "Wij waren van nature kinderen des toorns gelijk alle anderen". Nu moogt gij zuchten, tobben en klagen, maar dát zal het enige zijn want gij zult kunnen. Als gij het nooit gevonden hebt, dan wordt het tijd dat gij het vindt. Maar niet in dezen zin, doodweg: "Het is dan toch zo". Neen, zo bedoel ik het niet, maar in het levendig beseffen dat ik zo'n mens ben. Dat brengt dan mee: Als ik niet anders ben dan anderen, dan ben ik een kind des toorns, onder den toorn Gods liggende, mijn uitgang en ingang één stuk zonde. En dát zegt Paulus van zichzelf. Hij heeft geprobeerd om een deugdzaam jongen te zijn, net zo godzalig als zijn voorganger Gamaliël was, en heeft misschien wel gedacht dat die wel in den hemel zou komen. Dat gebeurt wel meer: dat zij zo'n hoed willen hebben en zo'n kraag, want ja, zo'n mens en ook zo'n jas, en zij zouden zó gaan lopen. Doch uit de werken der wet, zal geen vlees gerechtvaardigd worden voor God. (Rom 3:20). Neen, dan werken wij over onze vuile zonden heen.

Maar bij God is er zulk een rijkdom van eeuwige liefde en genade, dat wij mede opgewekt zijnde, in den hemel gezet worden. Dat is er, al vallen wij ons eigen tegen. Dat zijn wij maar; dat is niet zo erg. Het zou al groot wezen, als wij voor ons zelf oordeelden: dat ben ik maar. Dat doet aan de genade niets af, maar kan ze voor ons op zijn plaats brengen waarlijk "genade" te zijn. Dat heeft het den apostel gebracht, en de heidenen te Efeze met hem. Paulus beschrijft het net zoo plat, alsof hij wil zeggen: "Wij zijn broeders, eerst uit den duivel, nu uit God". Paulus duldt niet de minste contrabande; die dingen schraapt hij, die laat hij aan zijn plaats. Van opknappen horen wij niets, want wat is er nog op te knappen aan een kind des toorns?

Een mens die onder een steen ligt, kunt gij niet helpen met hem een flink ribstukje te geven en dan te zeggen: "Eet er maar lekker van", en er nog een briefje van vijf en twintig gulden erbij te doen. Dat zouden wij willen, maar dat kan niet. Die kan alleen geholpen worden met "den steen er af". En dáárin bestaat het werk Gods. Daartoe roept Hij door het werk der genade en trekt ons door Zijne liefde, om te zijn: een mens die bloot en open is, een kind des toorns.

Paulus brengt dat niet op sommige dingen die hij in zijn leven wel eens gedaan had, en dat hem eigenlijk speet, en dat hij daarom een kind des toorns zou zijn. Neen, dat is het niet. Hij zegt: "Dat ben ik van nature. In al mijn ijver die ik voor de wet had, om wat te zijn, en er boven te komen, was ik dat".

Paulus laat met te zeggen: "En wij waren van nature", niet toe om te zeggen: "Die is zus, en die zo, maar bij mij is het te erg". Wel neen, maar dat wij onder onze zonde kinderen des toorns zijn, en geboren in een staat waarin wij den toorn van God te wachten hebben. Hij zegt dat dus niet met betrekking tot de een of de andere euveldaad, maar "van natuur", besloten en begrepen onder het ongenoegen van God, Die als er naar recht gedaan werd, Zijn toorn zou gaan uitstorten voor eeuwig.

Ach wat zijn wij er vaak van vervreemd, en wat is het dikwijls nodig, dat die toorn op ons gebracht wordt d.w.z. dat wij overreed worden, waarlijk, innerlijk, dat het alzo de waarheid is, of er niet bezijden af te gaan, maar om zich der waarheid te onderwerpen, dat wij in zonden ontvangen en geboren zijn, en daaruit kinderen des toorns. Hoe zouden wij nu de waarachtige

genade leren kennen, de kracht van Christus genieten, redding en eeuwige zaligheid ontvangen, als wij zouden kunnen loochenen dat wij van nature kinderen des toorns zijn? Wij zien hier dus in, wat het is, dat de Heilige Geest van oude tijden af zondaren heeft geleerd en doen aannemen. Op zulk een wijze roeit God hier alle hoogmoed en eigen roem uit. Hij roeit dat uit; doe dat dus maar gerust weg, hoor. Gods eer, heerlijkheid, lof en roem, dat is Zijn oogmerk.

Hij geeft ons te kennen: "Ik wil zondaren gelukkig maken, met hun een volmaakte eeuwige roem in den hemel toe te brengen; Ik bereid er hen op de aarde toe voor", en dat alles tot dat einde dat Hij geroemd, vereerd, geprezen en verheerlijkt worde. Opdat dat werk der eeuwigheid niemand te lang dure, doet Hij hen de waarheid kennen, hen de waarheid aanvaarden, hen zich aan de waarheid onderwerpen, zich onderwerpente Gode, als maar een kind des toorns. Paulus heeft dat ook moeten aannemen, en dat is al wat hij te voren zelf had gedaan: dié man was hij. Hij is onderhand van binnen leeg. Ja, wij kunnen hem dat niet meer gaan vragen, maar anders zou hij zeggen: "Ik heb gezondigd totdat ik mij leeg gezondigd had", en toen schoot er over: "een bloot creatuur, een kind des toorns". Wat is dat? Men kan zeggen: Verschrikkelijk, en ontzettend! Maar de waarheid is het, de blanke waarheid, opdat er nooit enig vlees zou roemen voor God; en alle eer, alle dank, alle heerlijkheid en aanbidding eeuwig Hem zou worden toegekend. Hij doet het om ons te kunnen voorbereiden en schikken voor de uitmuntendste lof, dankzegging, prijs en aanbidding Godes. Wat is er inniger, dierbaarder, hoger, dan met volle kracht en vermogen en in volle wetenschap God onze Schepper geheel los en vrij te eren? Het is hier al zalig! En dat kunnen wij niet, tenzij dat God, krachtens Zijn eeuwige arbeid en mogendheid der genade Zich verheerlijkt. Het gaat daar niet buiten.

Wat is nu hetgeen de apostel verder zegt? Hij zegt niet:

"Ja, ik was een ziel, die jaren op de weg geweest was, en toen heb ik nog een verloren mens leren kennen". Neen, van al die dingen doet hij niets horen; hij zegt: "ik was met al mijn best doen een kind des toorns, gelijk ook de anderen". Maar wat is er nu gebeurd? Hij zegt: "Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, door Zijne grote liefde met welke Hij ons liefgehad heeft". Hij gaat hier eenzijdig over God aan het praten. Hij heeft als kind des toorns God ontmoet, en uit de kennis en ontmoeting van God, spreekt en verheerlijkt en schrijft hij, alsof hij wil zeggen: „0, 0, nooit uit te drukken, geen woorden voor te vinden". Maar God die rijk is in barmhartigheid.

Hij zegt niet dat er ook nog wel barmhartigheid bij God is, en dat het wel eens gebeurt dat Hij de een of den ander er wel eens wat van geeft. Neen, hij zegt, dat God rijk is in barmhartigheid: net als één, die goudstukken ronddoelt, maar het geeft niets want hij heeft ze bij de vleet, er is toch geen verminderen aan. God is rijk in barmhartigheid. Hoe kan dat? zult gij zeggen. Ja, indien de toorn en het ongenoegen door ons gekend worden kunnen wij dat moeilijk denken. Ik weet het ook nog, dat ik met het ongenoegen op mijn borst, mijn geval ging vertellen, en toen ik uitverteld was, toen zei die man daar ik het tegen verteld had: "Nu gij kunt dan zeggen: Bānden des doods hebben mij getroffen, banden der hel zijn mijn deel. Maar wie weet hoe spoedig of God nog zegt: Zie hier ben Ik, want het zijn toch zulke goede handen waar gij in gevallen zijt". Ik antwoordde: "Ik weet het niet; dat zou dan nog voor den dag moeten komen. Dan ga ik maar naar huis". "Gaat gij maar hoor, want gij hebt gezegd wat gij wilde zeggen, want een mens zoals gij, heeft op aarde geen blijven en bij God geen, stee". Maar toen had ik weer liever bij hem willen blijven. Het ongenoegen en de toorn die op mij zaten, lieten mij nauwelijks toe, in de natuur adem te halen, en als ik het dan deed, moest ik zeggen: "Ik prijs U, ik loof U, want de aarde kon splijten, en dan daalde ik levend ter helle". Dat was mijn leven hier, en dan zou Hij naar mijn zonden doen.

Maar nu is God rijk in barmhartigheid; al weten jullie het niet, en al wilt gij het misschien niet" van mij geloven, ik zeg het u toch. Het staat hier gelijk het is: God is rijk in barmhartigheid.

En als wij zouden vragen, hoe kan dat dan? want ik zus en zoo! dan zegt Paulus: Door Zijne grote liefde met welke Hij ons liefgehad heeft. God de mens lief! Wij de toorn verdiend, rechtmatig en voor eeuwig, dat is dan onze kwaliteit en Gods hart bewogen en Zijn ingewanden Zich uitsprekende in de tederste liefde om daarvoor te geven Zijnen Zoon!

Paulus noemt het grote liefde. Zij is groot, omdat God het grootste kleinood dat Hij heeft daaronder afstaat: Zijnen Zoon. Zo groot is die liefde.

Onze gedachten van, "oh, oh", zijn minder dan een droppeltje dat er aan mijn vinger hangt, vergeleken met de Atlantische Oceaan. De liefde omvat den hemel en de aarde, de tijd en de eeuwigheid, en een schare die niemand tellen kan, uit Oosten en Westen, Zuiden en Noorden, van den aan beginne tot aan het einde der wereld. Die zich kent en bewust is: van nature een kind des toorns, zal wel niet hoger zijn dan de wereld, en daarom verklaart God, de wereld lief te hebben tot de hoogste gave: Zijn lieven Zoon.

Moeten wij dan niet iets hebben en ietwat doen dat God ons ook zo lief mocht hebben? Gij zou er het laatste emeltje voor uitzweten! Want ja, mijn uiterste was zo: als ze hadden gezegd: "Gij moet door een gloeiende oven heen", dan zou ik geantwoord hebben: "Dat geeft niet, want beter kreupel en verminkt tot het leven in te gaan, dan er van gescheiden te blijven". Maar dat wil God niet hebben; daar behoeft er geen één voor in het water en door het vuur, maar Hij wil, dat gij u schuldig kent en de straf eerbiedigt. Dat wil Hij hebben anders niets. Als er een zondaar is, die gered wordt, zo'n mens heeft dát dan gedaan (zich als een schuldige aan God onderworpen) en dat is nog niet eens een deugd, zodat gij zou zeggen: "Dat is er één, die is bekeerd geworden, maar hij heeft er dat voor gedaan". Neen, maar het zijn alleen van die dragonders van de hel, die gelopen hebben in de zonden, en die moeten zeggen: „0 God, als U mij in het onderste der hel gooit, dan doet U recht, want het zijn mijn zonden".

Die liefde Gods kan niet opgewekt worden, want die is opgewekt, en die wordt openbaar aan een mens die dát is, zo'n hellewicht, zo'n overtreder van al Zijne geboden, zulk een ontkenner en voorbij looper van Zijne liefde. Daar zijn de ingewanden Gods over bewogen geweest en uitgestort op de aarde. Daar kan niets voor gedaan worden. Wij zouden het wel willen, want gij moet er zo ongelukkig maar overschieten. Ik reed toen ik in die omstandigheden verkeerde nog met mijn wagen: Nu als je koopman bent, heb je een boekje bij je, dus ik ook. En ik ging dan soms kwansuis staan schrijven, maar het was uit de wezenloosheid. Ik wist geen raad meer en zei: „0 God, ik weet niet meer of ik vooruit moet lopen of achteruit; ik kan niet meer uit den weg, wat een dood toch; maar het zijn mijn zonden".

Maar dat was nodig; ik moest weten, dat ik een kind des toorns was. En dat kwam er ook nog bij: namens de discipelen verklaart Paulus (2 Kor. 5: 11): "Wij dan, wetende den schrik des Heeren, bewegen de mensen tot het geloof". Dus die zijn daar allemaal mee in kennis gesteld. Die hebben den schrik gehad, zodat zij niet zijn blijven leven in de zonde, maar er in gestorven zijn. In plaats van, dat zij konden doorgaan in de zonde, vallen ze in hun gang in de zonde, uit de openbaring. Niet dat zij geschikt en gepast zijn, maar zij zijn de onderwerpen die God met liefde Zich verheerlijkende zegenen kan. En dat staat hier: door Zijne grote liefde, waarmede Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren in de misdaden. Want als dan het oordeel er bij komt, zijn wij zo dood niet meer, maar wij beginnen dan te leven vanwege het ongenoegen. Al wat aan ons is himpert, schreeuwt, kermt, hijgt, snakt. En nu wordt het gekend wélk een dood; zulk een dood waarin zij door hun zonden den toorn opladen. Wie kan daarvan nu denken en gissen: een voorwerp van de liefde Gods te zijn!

Als gij er niet bij kunt, pak het dan mee naar huis, en tussen God en uw ziel hebt gij het uit te zoeken of dat waar is, denkende: "dát wil ik weten, dáár wil ik achter komen"! Om met het gehele hart die God te zoeken, Die dat ontdekt, Die dat openbaart, Die daarin zondaren zegent.

"Ook toen wij dood waren door de misdaden". En God ging het bewijzen. Hij ging niet zeggen: "Gij krijgt wat; gij zult wel zalig worden: gij moet maar wat moed houden in zo'n staat, gij zult nog wel eens een lief woordje of een versje hebben, en wie weet, als gij eens gaat sterven, of het nog niet meevalt!". Neen, maar Hij heeft ons, die daar komen, Christus openbaar gemaakt, als Die den toorn Gods gedronken en uitgezogen heeft, en den drinkbeker geledigd.

Die wil daar gemeenschap houden. Daar komt een uitdrukking in mijn gedachten, die ik (daarachter in het zaaltje zittende) dikwijls van Ds. van Leeuwen gehoord heb, als hij zei: "Christus trouwt zijn Bruid in den dood van haar zonden". Wat is dat hier ook echt uitgedrukt: "Toen gij dood waart in de zonden en misdaden". Toen heeft God hen liefgehad. Kwamen zij dáár, dan werd verheerlijkt die hoogste gave.

Gij kunt er iets van merken in Genesis 32, waar er van Jacob staat: (vers 24) "Een Man worstelde met hem". Jacob moet dood, en de Zone Gods, onder de benaming "een Man", worstelde met hem. Jacob die nu al zo oud is, die moet Ik nu maar eens hebben. Ik heb het hem beloofd, en ben het hem schuldig. Twintig jaar geleden sprak Ik met hem, en heb het hem toen beloofd" (Gen. 28: 15) .

Ik heb het nu niet over: "En het was net alsof.....". Ik heb het over hetgeen dat God doet. Als ik spreek over: "ik heb net.....", dan heb ik de genade niet. Dan kán ik leren, dat het er is, en het kan mijn ziel innemen, groot zijn.

Maar hier staat: "en heeft ons levend gemaakt met Christus". Dat wordt nogal wat, en daar komt een kind des toorns in de nieuwe Adam. Het is alsof Jezus daar met een zondaar uit de hel het eeuwige leven ingaat. Dat is nu genade!

Als een verlostte ziet wat er gebeurd is, zegt hij: "Amen; Jezus is er met mij vandoor gegaan, met schuld, straf en oordeel, van alles". "Levend", noemt Hij het, geen beeld meer.

Levend met Christus, dat is het leven Christi, dat is het goddelijk leven, daar is het ware geestelijk leven, waarvan Jezus zegt: "Die den Zoon heeft, die heeft het leven". Daar tegenover staat: "Die den Zoon niet heeft, die heeft het leven niet" (1 Joh. 5: 12). Dus daar gaat de worstelaar met den buit strijken, en de buit strekt als Zijn tweede helft, die Hij aannam, Zijn overwinning, en wordt Zijn Sion, delende in de overwinning.

Het staat er op zulk een stellige wijze uitgedrukt, dat het niet te buigen of er aan te veranderen is. Er staat "met Christus", dus de zin is: "zo waar als gij in de zonden ontvangen en geboren zijt, zo waar één met Christus". Er wordt van gesproken: "Eén geest met Hem". Dat is nog wat anders dan vader en moeder, broeder en zuster, vrouwen man.

Want "zoveel hoofden, zoveel zinnen", zei moeder. Zij zijn allemaal anders, want elk heeft zijn eigen geest. Maar in het werk der genade is het, dat die Hem aanhangt die is één geest met Hem, (1 Kor. 6 :17) dat is Zijn leven. Dat hebben vader en moeder niet, dat bestaat alleen daar; die is één geest, levende met Hem.

Niet apart een christen: neen, "met Christus". Dan kunnen zij ook voor den dag komen, niet apart, maar "met Christus". Het wordt genoemd: "levend gemaakt". De zin is: van al hun zonden verlost, delende in de vergelding, en tegelijk daarbij inbegrepen, in de genade van opstanding, om in hetgeen Christus is, begrepen te zijn, zoo persoonlijk en gemeenzaam, als hadden zij zelf voor al hunne zonden betaald, dat zelf gedaan, zó waar als hadden zij zelf alles geleden, en dat God sprak: "Ik heb niets meer op u tegen; Ik wil uw lieve God en Vader zijn, Ik wil doen en handelen met u als waart gij van nature Mijn kinderen".

Het is ook van nature d.w.z. uit de genade van herstelling . en herschepping, uit de nature Christi, om te zijn een geestelijke teelt Christi, Zijn zaad.

Het staat er van ook: (Jes. 53 : 11) " Om den arbeid Zijner ziel zal Hij het zien en verzadigd worden, en door Zijne kennis zal Mijn knecht de Rechtvaardige velen rechtvaardig maken, want Hij zal hunne ongerechtigheden dragen". Eens zal Hij mogen zeggen: "Zie hier, Ik en de kinderen die Gij Mij gegeven hebt" (Hebr. 2:13).

Dus hier hebben wij te doen met een geestelijk werk, waar wij uit leren: onze staat en ons oordeel en de rechtmatige toorn Gods, en tegelijk het voornemen Gods, dat wij zouden worden opgeheven uit de staat van verdoemenis door de genade Gods, n.l. door Christus levend gemaakt, met Christus opgewekt.

Dat kan door geen waarheden geschieden, en doordat wij persoonlijk ons werk er mee, en onze gedachten er over hebben, maar het bestaat in: het werk van Christus, Die ons in Zijn leven meeneemt en gemeenschap geeft. In de bekering van Grietje de Vries komt voor, dat, nadat de genade des Geestes haar inleidde, Jezus haar op Zijn armen nam en met haar over die vervaarlijke put des afgronds zweefde, en al de duivelen uittartte, of ze er op tegen hadden, maar die moesten zwijgen.

De redding van onze zielen is een rechtvaardige zaak. Het recht wordt in Christus opgeluisterd wanneer het van ons gevorderd wordt, en Christus voor ons betaalt in de beantwoording van Gods beledigde Majesteit, en de voldoening wordt ons dan geschonken alsof Christus' gerechtigheid de onze was. Hij noemt het hier "levend gemaakt". Maar het staat er niet in zulk een verhouding: van een mens die wat gezien en gehoord heeft. Ik heb zelf ook aan dat euvel mank gegaan, en het is de vraag: "ben ik er behoorlijk van genezen"?

Ik zal maar wat zeggen uit mijn eigen leven. Ik was 16 jaar en toen wérd voor het eerst het evangelie aan mijn ziel ontsloten. Als zij tegen mij gezegd hadden: "Wat zijt gij vrolijk", dan zou ik niet hebben kunnen zeggen hoe of wat, maar: "dat weet ik, dat ik blind was en nu zie". Maar als ik dan las: "Maar u heeft Hij mede levend gemaakt", wist ik het niet te rijmen. Toen ik 25 was en ik dacht, dat God kwam om af te handelen met mij, en dacht mijn laatste snik te geven, wanneer God mij toen zou hebben gevraagd: "Steek nu de pen in uw hartebloed en onderteken uw doodvonnis", dan had ik het gedaan. Maar in plaats van dat dát van mij werd gevorderd is het eind geweest dat die grote werken van Christus voor den dag kwamen. Drie weken heb ik toen gedacht: "Zou ik bekeerd zijn"? en ik liep 's nachts over de vloer te zingen, en dan dacht vader: "Dat gaat niet goed", en zei dan: "Ga nu liggèn". "Ja, was mijn antwoord dan, ik zal het doen".

Maar dan was het soms al één uur 's nachts, en ik had een paar knopen van mijn vest losgemaakt en dan vergat ik het weer, en mijn vader lag dan te zeggen: "Heere wat zal ik ·nog met dien jongen beleven"? Dan zei ik: "Vader, denkt gij dat ik niet goed wijs ben? Ik begin nu pas wijs te worden en te verstaan dat God zondaren zalig maakt, zonder enige hunner verdiensten, uit loutere genade".

En als ik dan las: "Maar u heeft hij mede levend gemaakt", dan zou ik graag gezegd hebben: "ja hoor"; maar ging het dan verder, dan ging het mij weer te hoog; ik kon niet tot het einde toe mee. Maar ik ben van gedachtengang veranderd geworden, en werd, in plaats van een "levend gemaakte", van nature een kind des toorns, hier. De werken die ik zoo juist aanhaalde zijn nodig geweest om er mij naar toe te trekken, opdat ik zou leren kennen hoe ik onder de wet zat, verloren, verdoemelijk.

Dus Paulus praat met die mensen niet: "Hoelang zijt gij al op den weg"? Neen zo spreekt de apostel niet. Hij had eerbied voor Jezus; Die ging door den strijd en de modder heen. En wij willen heren en dames zijn. Maar het zal nog wel eens anders worden. God is toeschouwer op onze handelwijze; het zal zoo wel niet blijven. Paulus spreekt van de waarachtige vereniging die God in Zijnen Zoon aan een verloren zondaar schenkt.

Daar is die zondaar pas thuis; herteeld, herschapen, vernieuwd. "Mede levend· gemaakt"; het beeld heeft weer wezen in zich, en heeft zijn kracht met Christus.

Willen wij dat voorloopig nog onthouden? Opdat niemand op deze wijze denke: "Dus als een mens bekeerd is, dan is hij klaar". Want dat staat er niet; er staat: "met Christus", om in Diens Persoon geheiligd te worden, hebbende niets buiten Hem: Hij hun leven, steeds weer. Als het eeuwigheid is moet het nog gelden: "Het Lam de eer", want daartoe zijn zij er; anders waren zij er niet. Dat noemt de apostel verder: "Uit genade zijt gij zalig geworden". Hij zegt niet: "En wat is dat groot, hé, dat er nog uit genade een weg is, en wij nog kans hebben". Neen, hij heeft het over de ware arbeid van Christus: Die heeft Zijn genade aan hen besteed, en heeft gezegd tegen die verloren schepselen: "Dan zal Ik u zegenen, en maken u zalig, en halen u uit het grootste kwaad, en brengen u over tot het hoogste goed", dat is vrede met God voor eeuwig, zalig gemaakt.

Het is dus een herstellen: hersteld in een staat waar zij buiten, en daardoor rampzalig waren. En nu met de grote liefde, met welke God bewogen was, maakt Hij hen door Christus zalig. Door Hem d.w.z. dat zij delen in Zijn lijden en gehoorzaamheid, als zijnde dat alles voor hen geschied, en alle vruchten plukken die door Hem in Zijn lijden en gehoorzaamheid waren aangebracht, dus: dat zij ook met Hem verrijzen zouden. Dat is zalig.

Er is er één onder ons, die in die tijd druk lag op te zeggen: „0, toch, nu durf ik vrij naar boven kijken. 0, Gods toorn en gramschap is weg, nu woont er in mij vrede met God door onzen Heere Jezus Christus". Dat is zalig gemaakt.

Niet maar een toestand, een geval van: "Ja, dat was verbazingwekkend groot, dat begrijpt u", en het was zus en het was zo".

Neen, het is niet een 0, en 0, 0, maar het is: "En heeft .... ons medeopgewekt", zó nauw als met Hem uit den dood en uit het graf verrezen, niet meer liggende in de dood, maar opgewekt uit den dood, en bewijst dus Zijn Goddelijke kracht en autoriteit die Hij aan een mens besteedt. Het is dezelfde alvermogenheid die Hij besteedde om de wereld te scheppen en Christus uit de dood te nemen. Zij, zijn de lievelingen aan Zijn hart, over wie Hij betoont: "Ik zal hen met dezelfde kracht en autoriteit vernieuwen, waardoor Ik Mijnen Zoon geholpen heb". Mede opgewekt. Zo worden zij dus de onderwerpen, bij God gekenmerkt, in dewelke de bezielende goddelijke kracht geweest is. Is er groter dan uit de dood op te staan? Dat doet Hij aan mensen; dat geeft Hij hun. "Mede opgewekt", dat is dus: niet een kind des toorns, maar hebbende die oude mens afgelegd, en verrijzende opnieuw zo door genade, zó een met Zijnen Zoon als waren zij, met Hem ingesloten, ook verrezen.

Tot zulk een oogmerk zijn ook nu nog Jezus' discipelen getekend, al zijn zij rampzalig, ongelukkig, al kermen zij honderd uit; met zulk een oog kijkt Hij hen aan. Hij betoont: "Daar zijn ze met Mij uit den dood verrezen ; die delen in Mijne liefde, zijn erfgenamen Christi" , zóó zeker dat de apostel er verder van zegt: "en heeft ons mede gezet in den hemel in Christus Jezus", als Middelaar en Zaligmaker, verhoogd zijnde met Hem in den hemel. Dit is een uitdrukking welke niet alleen blotelijk behoort tot een zekere tijd of gelegenheid, waarop men den tijd van overbrengen helder en klaar kan geloven, maar is niets minder dan een openbaring van de waarheid. Zijn ze met Christus verenigd, één geest met Hem, dan moet het volgen dat, waar het Hoofd is, de ledematen mede zitting hebben. Zo zijn zij prins en koningen, hertogen en graven van een goddelijk deel, en tot koning gekroond, voor eeuwig mede gezet in den hemel.

Daartoe zijn ons vaak nuttig alle strijd, de banden, de armoede, en de nood, en dat wij als gelovigen geen leven meer op aarde hebben, opdat wij de waarheid zouden ontdekken.

Ik weet nog goed het volgende voorval. Toen die zaken en omstandigheden rustten en ik een poosje voorganger was, moesten wij op een dag volk op bezoek krijgen, en mijn ingewanden vlogen door elkaar van armoede en nood. Ik kon geen mens velen; deze aarde kon mij niet bergen; alles schreeuwde uit de nood van mijn ziel tot God. Mijn vrouw zei: "Zij kunnen over een half uur hier zijn. Ik ging het, huis uit en viel naast het schuurtje neer op de grond en zei in de nood van mijn ziel: „O God, waar zal ik blijven"? En daar opende God Zijn goed en wat ik tegemoet reisde: daar lagen de straten van Jeruzalem vlak voor mijn voeten! Zo gebruikt Hij strijd, banden, noden, lijden. Dat doet Hij nog. "Mede gezet in den hemel".

Gisteren nog, uit armoede en nood liep ik te kermen en te zeggen: "Ach, wat doe ik nog hier? Mag ik henen gaan"? En de woorden die gesproken werden, waren als een pijl door al mijn leden heen, en ik moest Zijn genade erkennen; de woorden waren: "Ik zweer u bij Mijnen groten Naam".

Zo is het nog om hun te bewijzen: "Mede gezet in den hemel in Christus Jezus", dat het een onvervreemdbaar, onverbrekelijk eigendom is en de eeuwigheid verduurt, en het een leven is, dat door God opgevoerd wordt tot in alle eeuwigheid.

Waarom heeft Hij den apostel en de heidenen te Efeze zulk een genade ontdekt en doen ontvangen? Dat heeft Hij gedaan opdat wij er later ook nog wat van zouden hebben. "Opdat Hij zou betonen in de toekomstige eeuwen de uitnemende rijkdom Zijner genade, door de goedertierenheid over ons in Christus Jezus". Het is een werk van de openbaring Zijner genade, opdat de tijden en eeuwen daarop zouden zien, opdat ook dan zou plaats hebben: mede toegevoegd te worden, éénzelfde waar geloof uit Hem te zoeken als verloren schepselen, zijnde verdoemelijk voor God, en om Christus te verheffen tot de hoogste prijs en te zoeken met het ganse hart. Opdat God hetgeen de apostel schrijft, als waarheid Gods in onze ziel zou kunnen schenken en toepassen in voorbereiding, in vorming tot den dag der eeuwigheid, in toerusting, opdat in ons geboren worde: "Onze Vader, Die in de hemelen zijt; Uw Naam worde geheiligd. Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiedde, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde". Want die wille Gods leidt en strekt tot zaligheid, eer, lof en bedanken. Nu komt het er voor een elk onzer op aan, of wij in de openbare heilgoederen delen, n.l. ook ons geschonken, welke zoals Paulus, zegt daartoe strekken: "Opdat Hij zou betonen in de toekomstige eeuwen, de uitnemende rijkdom Zijner genade, door de goedertierenheid over ons in Christus Jezus" .

Heilige dan daartoe de God aller genade het geprokene aan ons arme zondaren door Zijnen Geest, dat wij ganselijk, geheel en van harte daarop alles zetten; opdat wij bevonden mogen worden, niet hebbende onze rechtvaardigheid die uit de wet is, maar de Zijne die uit het geloof is, en God uit alles geprezen worde door Jezus Christus. AMEN.

Nazang: Psalm 84: 1.